

Aan de Minister van Economische Zaken

**Directoraat-generaal
Economie en Digitalisering**
Directie Algemene Economische
Politiek

Datum
25 juni 2025
Kenmerk
DGED-AEP / 99648650

nota

TER ONDERTEKENING

Kabinetsreactie onderzoek schade stikstof

Bijlage(n)
3

Parafenroute

[Redacted signature area]

Aanleiding

Onderzoeksbureaus SEO en CE Delft hebben het eindrapport van het onderzoek naar de effecten van de stikstofproblematiek op economie, natuur en gezondheid opgeleverd. Uw voorganger en de minister van LVVN hebben toegezegd dit onderzoek met kabinetsreactie voor het zomerreces naar de Tweede Kamer te versturen.

Advies

U kunt het rapport met de kabinetsreactie naar de Kamer verzenden. Vanuit de Tweede Kamercommissie LVVN is het verzoek gekomen dit vandaag nog te verzenden.

Kernpunten

- Naar aanleiding van interdepartementale ambtelijke afstemming zijn de volgende zaken gewijzigd:
 - Inkorting van de kabinetsreactie van 6 naar 5 pagina's. De appreciatie is beter gestructureerd en dubbelingen eruit.
 - Toegevoegd dat effect op utiliteitsbouw niet in de cijfers zit.
 - Daarnaast zijn er nog enkele tekstuele aanscherpingen.

Toelichting

Economische effecten

- Resultaten economische effecten van de verminderde vergunningverlening over de periode 2024-2030 in het meest waarschijnlijke scenario:
 - 30,7 miljard euro aan omzetverlies;
 - 4,1 miljard euro netto-economische schade (gemiddeld 0,1% bbp p/j).
- De economische effecten beslaan de effecten binnen de sectoren woningbouw, infrastructuur, agrarisch en industrie. Ontvangen BBR
- Het verschil tussen omzetverlies en netto-schade komt doordat het onderzoek rekening houdt met werknemers en werkgevers die zich aanpassen: vanwege

de krappe arbeidsmarkt worden andere projecten gedaan die wél een vergunning kunnen krijgen.

- Eerdere getallen die in de media genoemd worden zijn gerelateerd aan het omzetverlies en niet aan de netto-schade.
- De onderzoekers hebben aanvullend het ongunstige scenario doorgerekend waarin het omzetverlies twee keer zo hoog is en werknemers minder eenvoudig alternatieve banen kunnen vinden. Dit scenario is doorgerekend vanwege een onzekerheidsmarge rond de gevolgen van de uitspraak van de Raad van State over intern salderen van 18 december.
- Resultaten economische effecten van de verminderde vergunningverlening over de periode 2024-2030 in het ongunstige scenario:
 - 61,4 miljard euro omzetverlies;
 - 21,5 miljard euro netto-economische schade (gemiddeld 0,4% bbp p/j).
- In de interpretatie van de cijfers is een aantal zaken van belang waarop wordt gewezen in de kabinetsreactie:
 - Op sector-, bedrijfs- en individueel niveau kunnen er alsnog grote gevolgen zijn.
 - Dit onderdeel analyseert een aantal schadekanalen alleen kwalitatief omdat deze te ingewikkeld bleken om modelmatig te kwantificeren, bijvoorbeeld het vestigingsklimaat. Deze schade zit daarmee niet in de cijfers.

Milieueffecten

- Resultaten milieueffecten door de schade van stikstofuitstoot aan gezondheid en natuur: jaarlijks minstens 15 mld euro (1,6% van het bbp).
- De onderzoekers geven aan dat het genoemde bedrag een conservatieve schatting is door methodologische beperkingen:
 - Het bedrag betreft de *additionele* schadekosten door de emissies van stikstof in dát jaar. Het reflecteert daarmee niet de schade door ophoping van emissies uit vorige jaren.
 - De berekende schade voor natuur is gebaseerd op de 'willingness to pay' voor ecosysteem*herstel* en niet op de daadwerkelijke herstelkosten. Daarom zal de echte waarde van de milieuprijs voor ecosystemen fors hoger liggen dan nu in het onderzoek kan worden gepresenteerd.

Opbouw kabinetsreactie

- U gaat in op de bevindingen van de studie en de gehanteerde methode, waarbij u aandacht heeft voor de modelmatige beperkingen en aannames.
- U duidt de bevindingen. Hier benoemt u de urgentie voor een oplossing van de stikstofproblematiek, de schadelijke gevolgen voor individuele projecten, economische dynamiek en vernieuwing, en relateert u de milieuschade door stikstofuitstoot aan brede welvaart.
- U sluit af door aan te geven dat de bevindingen, onder meer in de MCEN, worden meegenomen in de verdere overwegingen bij de uitwerking van vervolgstappen.

Proces

- Oorspronkelijk proces was om kabinetsreactie 1 juli te bespreken in de MCEN en 4 juli in de MR, om deze daarna naar de Tweede Kamer te verzenden.
- De aanleiding van het onderzoek is tweeledig:

- De toezegging van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 14 februari 2024 om de belangrijkste economische gevolgen van de stikstofcrisis in kaart te brengen.¹
- De toezegging van de Minister voor Natuur en Stikstof van 17 april 2024 om de economische schade van de stikstofcrisis per sector te onderzoeken.²
- Het onderzoek is begeleid door EZ, FIN en LVVN. Ambtelijk zijn VRO en IenW betrokken.

¹ Kamerbrief 'Beantwoording Kamervragen over het vestigings- en ondernemingsklimaat' van 14 februari 2024 (DGBI-O/45332852)

² Commissiedebat 'Stikstof, NPLG en natuur' van 17 april 2024 (Kamerstuk 34 682, nr. 194).